
ПОДІЇ. НОВИНИ

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ- КОНФЕРЕНЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ»

У Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка відбулася міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Актуальні проблеми культурно-освітнього простору», організована кафедрою культурології та методики викладання культурологічних дисциплін.

У конференції взяли участь професори, викладачі й студенти вищих навчальних закладів, учителі й методисти шкіл, працівники мистецьких установ різних країн світу: Австрії, Німеччини, Норвегії, Польщі, США та ін. У скайп-дискусії з науковцями та студентами з Penn State University Behrend College (м. Ері, США) обговорено проблеми розвитку гуманітарної освіти у XXI столітті; 7 листопада у рамках конференції було проведено лекцію-тренінг «Ораторське мистецтво у професійній діяльності культуролога». Магістранти-культурологи Тарас Найденко й Вікторія Заріцька виступили з цікавими змістовними доповідями й під час інтерактивної взаємодії зі студентами-культурологами молодших курсів переконливо довели: щоб бути успішним культурологом сьогодні необхідно мати глибокі теоретичні знання з фаху, володіти іноземними мовами й навичками красномовства.

Пропонуємо зацікавленому читачеві добірку кращих, на наш погляд, виступів на конференції.

ОБРАЗ НАРОДНОГО ВИКОНАВЦЯ ЯК ВИРАЗНИКА ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ДУМАХ І ТУРЕЦЬКІЙ УСНОПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ

Марина Набок
Гьокальп Каяпинар

Виспівуючи народові думу, оповідач – творець і виконавець – як носій духовних цінностей, народної моралі, етики, естетики, намагався злитися з повсякденним буттям свого народу, увійти в його склад, вказавши слухачам на важливість у виборі того, що є корінням морального життя, морально-етичним первнем, адже так лише можна протистояти злу, безчестю несправедливості. Прикладами цього є думи: «Втеча трьох братів із города Азова», в якій засуджується зрада родових цінностей; «Про Хмельницького та Барабаша», в якій ідеться про кару на смерть за зраду козацьких принципів; «Оренди», «Сестра і брат» з їх ідеєю покарання тих, хто посягнув на козацьку честь та заклик не бути байдужим один до одного, та інші. Відтак, можемо говорити про позапросторовість, позачасовість буття кобзаря й лірника, а, отже, й про сакралізацію його образу, яка «постійно присутня в подальшій діяльності співця і проявляється в усіх вимірах співоцького буття» (Савчук, 2017, с. 148).

В Україні часто саме кобзарів та лірників називали «Божими людьми», «дідами» (Братко-Кутинський, 1996, с. 19). ДІД в культурі українців, як носій архетипної родової пам'яті, добра, тісно пов'язаний з ДИТЯМ, яке утримує в собі знання, почуття свого пращура та продовжує жити в досконалості. Ф. Колесса писав, що саме кобзарі мають високе розуміння свого співоцького призначення, вказують на правду й неправду в людських відносинах, нагадують про смерть, і вічність, а з другого боку – утверджують пам'ять про історичну минувшину народу, про його страждання і героїчні подвиги. Вони є продовжувачами національного родового виховання, адже, виспівуючи образи героїв думи, кобзар ніби «морально «перезавантажує» свідомість слухачів, перенастроює й узгоджує її з традиційними нормами поведінки» (Черемський, 2018, с.182). За цього виспіване кобзарем *Слово* було не просто словом, а духовним провідником вільної думки вільної людини. Енергетично багате, *Слово* збуджувало пам'ять слухачів, відроджувало стародавні образи, сюжети, ідеали національних героїв.

У турецькій народній творчості музичне мистецтво має свою унікальну природу. *Sazende (sazende)* – так називали тих, хто грав на музичному інструменті; *Hanende (hanende)* – того, хто співав. Першим народним інструментом був *Kopuz (копуз)*, який робили зі шкіри тварин та різних сортів дерев, переважно грецького горіха, шовковиці. Різновидом копуза був інструмент *dombira (домра)*. *Bağlama* чи *saz (баглама, саз)* – народний турецький інструмент, на якому грають і дотепер, який з'явився ще у XVIII столітті. Завданням співака було виспівати хоробрість воїнів, донести народу важливість військового походу для майбутнього імперії.

Важливе значення у грі на копузі мало його звучання. Звук, мелодію мали почути якомога більше людей, тому до виготовлення цього народного інструменту готувалися дуже ретельно – обирали найкраще дерево, за особливими технологіями обробляли та висушували кишечники тварин, щоб зробити з них струни. Таким чином, сила звучання копуза, домри, саза мала привернути увагу до того, щоб народ відчув силу, радість підготовки до походу, перемогу в ньому, виховував у родині безстрашність перед ворогом, готовність у бою бути ще сміливішими. Такі внутрішні почуття туркам було складно висловити словами, а співогра була єдиним засобом донесення такого внутрішнього стану. Яскравим прикладом цього є давня турецька народна пісня «Dombira» («Домра») (Sultanbekov, 2010), в якій співається про магічну силу музики: «Yiğitlerin uyumadığı günlerde / Yüreklerini cesaretlendiren / Savaşlarda güç veren / Görüp geçirmiş Dombıra...» (Переклад: І у ті дні, коли не сплять герої, Домра, що грає, дає їм силу, Та робить їх сміливішими...).

Для турецького воїна важливо бути не просто сміливим, а кожного разу ставати ще сміливішим «cesaretlendiren», і в цьому головна роль відводилася виконавцю народної пісні та грі на музичному інструменті, який мав голосно звучати.

Kara kış köyüme gelende,
Lapa lapa kar yere düşende
Dombıramı alırım,
Yürek sazımı çalarım,
Kaygılarımı hiç söylemem.
Dombıra sazımı işiten babalar (yiğitler)
Коли приходить зима,
Коли падає сніг,
Я беру свою домру та граю.
Я не говорю про свої переживання,
Герої слухають звук домри (Sultanbekov, 2010).

Так у народнопісенному творі засобом гри на інструменті співак виражав свої внутрішні переживання, які були співзвучні з переживаннями воїнів. Коли герої знаходились далеко від дому, гра об'єднувала їх в одну військову родину, вселяла віру в спільну перемогу. Таким чином, співогра для виконавця була засобом самовираження, об'єднання, причетності до Роду славного війська, в якому цінувалися та передавалися наступним поколінням хоробрість, самопожертва, краса перемоги. Ця ідея простежується і в турецькому прислів'ї: «Türkler sadese savaşa rahat eder» («Турки втішаються лише на війні»).

Відтак, оповідач, творець і виконавець дум в Україні, як і турецький виконавець народних пісень, відображали своє ставлення до дійсності, пробуджували у слухачів образні уявлення, естетичні почуття і переживання, спонукали до певних дій, висновків та узагальнень. Виконавці українських народних дум уособлювали духовного, морального наставника, який повертав слухачів до основ Родовідповідності, Родовиховання у всіх сферах життя. Турецький виконавець був людиною, яка здатна емоційно підготувати воїна до сприйняття походу як найважливішого завдання в його житті. Засобом гри він об'єднував усіх воїнів в одну військову родину, вселяв віру в перемогу.

ЛІТЕРАТУРА

- Братко-Кутинський, О. (1996). *Феномен України*. Київ: Вечірній Київ.
- Козлов, І. *Кобзарство – визначне явище в українській музичній культурі*. Взято з [http // lgaki.com.ua/i-v-koslov-kobzarstvo-viznachne-v-ukrainskiy-muzichniy-kulturi](http://lgaki.com.ua/i-v-koslov-kobzarstvo-viznachne-v-ukrainskiy-muzichniy-kulturi)
- Савчук, О. (2017, червень). Традиційний кобзарський світогляд в світлі філософської системи Г. С. Сковороди. В *Традиційні музичні інструменти кобзарів і лірників: матеріали наук.-практ. конф.* (с. 144-152). Харків.
- Черемський, К. (2018, червень). Етномедичні аспекти практики українських традиційних співців-музикантів. В *Актуальні питання сучасного виконавства на традиційних кобзарських інструментах: матеріали наук.-практ. конф.* (с. 178-193). Харків.
- Sultanbekov, A. (2010) *Dombira*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=yPsUxLLeV1E>

REFERENCES

- Bratko-Kutynskiy, O. (1996). *Fenomen Ukrainy [The phenomenon of Ukraine]*. Kyiv: Vechirniy Kyiv.
- Kozlov, I. *Kobzarstvo – vyznachne yavlyshche v ukrainskii muzychnii kulturi [Kobzarism is a significant phenomenon in Ukrainian musical culture]*. Взято з [http // lgaki.com.ua/i-v-koslov-kobzarstvo-viznachne-v-ukrainskiy-muzichniy-kulturi](http://lgaki.com.ua/i-v-koslov-kobzarstvo-viznachne-v-ukrainskiy-muzichniy-kulturi)
- Savchuk, O. (2017, June). Tradytiiniy kobzarskyi svitohliad v svitli filosofskoi systemy H. S. Skovorody [Traditional Kobza worldview in the light of G.S Skovoroda's philosophical system]. V *Tradytiini muzychni instrumenty kobzariv i lirnykiv [Traditional musical instruments of kobzars and lyrics]: Proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 144-152). Kharkiv.
- Cheremskiy, K. (2018, June). Etnomedychni aspekty praktyky ukrainskykh tradytiinykh spivtsiv-muzykantiv [Ethnomedical aspects of the practice of Ukrainian traditional musicians]. V *Aktualni pytannia suchasnoho vykonavstva na tradytiinykh kobzarskykh instrumentakh [Topical issues of contemporary performance on traditional kobza instruments]: Proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 178-193). Kharkiv.
- Sultanbekov, A. (2010). *Dombira*. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=yPsUxLLeV1E>

ВОЛОДИМИР КОРОЛЕНКО В ПОСТАСІ НАУКОВЦЯ-АРХІВІСТА ТА МУЗЕЙНИКА

Людмила Ольховська

Видатному письменникові кінця XIX – початку XX ст. Володимир Галактіоновичу Короленкові було властиво легко переноситися в минулі епохи, країни, достовірно передаючи, за його власним висловом, «колерит часу і місця». Але така легкість виникала після виснажливої й кропіткої праці у архівах, бібліотеках, музеях, спілкуванні із старожилами, вивченням документів, що щасливо виринали в потрібну мить із приватних колекцій. Майже щоліта, починаючи з 1905 року, Володимир Галактіонович жив на своїй улюбленій дачі в селі Хатки Миргородського повіту. Неподалік від Великих Сорочинців, на правому